

Delphi

Ny lag om visseblåsning

Rebecka Thörn / Partner / Advokat

Ny lag om visseblåsning

Rebecka Thörn / Partner / Advokat

Riksdagen har den 29 september 2021 fattat beslut om att anta en ny visseblåsarlag. Lagen om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden ("visseblåsarlagen") träder i kraft den 17 december 2021. Lagen innebär bland annat att såväl privata som offentliga arbetsgivare som har 50 eller fler arbetstagare ska vara skyldiga att ha interna visseblåsarfunktioner. Kravet på att införa visseblåsarfunktioner kommer att vara tvingande och införas stegvis beroende på verksamhetens storlek.

Den svenska lagen bygger på ett EU-direktiv, vilket innebär att liknande lagstiftning även kommer att implementeras i övriga EU-länder.

Skyldigheten att inrätta visseblåsarfunktioner för anställda, konsulter, praktikanter och andra personer som befinner sig i en arbetsliknande situation kommer att inrättas stegvis i enlighet med följande;

- Den 17 juli 2022 ska samtliga offentliga arbetsgivare som har 50 – 249 arbetstagare samt alla (såväl privata som offentliga) arbetsgivare som har minst 250 arbetstagare vara skyldiga att ha en visseblåsarfunktion på plats.
- Den 17 december 2023 ska även samtliga privata arbetsgivare som har 50 – 249 arbetstagare vara skyldiga att ha en visseblåsarfunktion på plats.

En visseblåsarfunktion kan bestå enbart av traditionella

kommunikationsvägar såsom telefon, post och e-post. Men utvecklingen går mot att allt fler har digitala lösningar som säkerställer att visseblåsaren kan vara och förbli anonym samt möjliggör en säker och krypterad kommunikation med visseblåsaren.

Vad utgör ett visseblåsarärende i dagsläget?

För att en anmälan ska kunna hanteras som ett regelrätt visseblåsarärende gäller idag följande;

- De oegentligheter som anmäls ska vara *allvarliga*, exempelvis ekonomisk brottslighet, mutbrott, miljöbrott, stora säkerhetsrisker samt allvarliga former av diskriminering och trakasserier.
- Vidare ska oegentligheterna vara begångna av *en person i en ledande position eller en person som innehar en nyckelposition* i verksamheten.

Vad utgör ett visseblåsarärende i den nya lagen?

Den nya lagen gäller vid rapportering *i ett arbetsrelaterat sammanhang* av information om *missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram*. För att det ska finnas ett allmänintresse bör det handla om allvarliga missförhållanden.

Det finns inte, som i dag, någon begränsning till att de allvarliga missförhållandena ska vara begångna av en person i en ledande position eller av en person som innehar en nyckelposition i verksamheten.

Vilka krav ställs på visseblåsarfunktionen enligt lagförslaget?

Lagförslaget föreskriver att rapportering ska kunna ske både muntligen och skriftligen. En visslare ska även ha möjlighet att boka in ett möte för att rapportera.

Det ska finnas *oberoende och självständiga personer eller enheter* som tar emot visseblåsarrapporterna, har kontakt med den rapporterende personen samt följer upp och lämnar återkoppling till den rapporterende personen. Det finns inget krav på att de oberoende och självständiga personerna inte ska vara anställda av arbetsgivaren, utan visseblåsarfunktionen kan ligga internt inom verksamheten. Visseblåsarfunktionen får även tillhandahållas av en person eller enhet utanför den egna verksamheten.

Vilket skydd har visseblåsaren?

Den nya visseblåsarlagen ersätter den befintliga lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Precis som idag ska det vara fortsatt förbjudet för en arbetsgivare att utsätta en arbetstagare för repressalier till exempel i form av uppsägning eller omplacering på grund av att denne har visslat. Vid brott mot detta kan arbetsgivaren bli skadeståndsskyldig.

Samtidigt som den nya visseblåsarlagen träder i kraft kommer även förändringar i offentlighets- och sekretesslagen för att skydda visslarens identitet inom offentlig sektor att genomföras. Denna förändring är av stor vikt då många visslare inom den offentliga sektorn har varit med om att deras identitet har röjts när visseblåsarrapporter har begärts ut som offentliga handlingar.

Kan koncerner ha gemensamma visseblåsarfunktioner?

I dagsläget är det många koncerner som har en gemensam visseblåsarfunktion för hela koncernen. Detta kommer att vara möjligt även framöver, dock förutsatt att samtliga privata koncernbolag med minst 50 anställda även sätter upp en parallell visseblåsarfunktion för intern rapportering. De interna visseblåsar-

funktionerna kan delas med andra privata bolag som inte har fler än 249 anställda. Privata bolag med minst 250 anställda får inte dela intern visseblåsarfunktion med andra bolag.

Såväl direktivet som lagen har blivit kritiserad i denna del. Danmark röstade i juni 2021 igenom en ny visseblåsarlag som tillåter privata koncernbolag att endast ha en visseblåsarfunktion på koncernnivå. EU-kommissionen har dock tydliggjort att detta inte är förenligt med EU-direktivet. Mot denna bakgrund är det av intresse att följa hur övriga EU-länder väljer att implementera EU-direktivet.

Bolag inom den offentliga sektorn berörs inte av nu beskrivna begränsning för att dela visseblåsarfunktion.

Vad är nästa steg för verksamheter som redan har en visseblåsarfunktion?

De verksamheter som redan har en visseblåsarfunktion på plats bör göra en översyn över sin hantering av visseblåsarärenden i syfte att säkerställa att den nya lagen uppfylls, bland annat vad gäller svarsfrister till rapporterende personer och återkoppling till dessa. Vidare behöver befintliga visseblåsarpolicyer ses över och uppdateras.

Hur bör verksamheter utan visseblåsarfunktion men med minst 50 anställda resonera?

Avvakta inte in i det sista med att inrätta en visseblåsarfunktion. Det är många frågor som ett bolag bör fundera över innan det slutligt bestäms hur en visseblåsarfunktion ska inrättas och denna process tar tid. Börja med att ställ er följande frågor;

- Vilka krav vill ni ställa på en visseblåsarfunktion? Är det lämpligt med en digital lösning eller är det tillräckligt med traditionella kommunikationsvägar såsom telefon, post och e-post?
- Finns det några personer inom er verksamhet som är lämpliga för att, på ett oberoende och objektivt sätt, ta emot visseblåsarrapporter och hantera dessa?

Kontakt

Rebecka Thörn / Partner / Advokat
+46 (0) 709 25 26 02, rebecka.thorn@delphi.se